

dermødet 1. maj 1928, da Arup med studenternes stemmer valgtes til formand for »Historisk Samfund«), derpå og især i den ellers lidet kendte »Historikerkreds af 1929«, hvis ledende kraft var Henry Bruun (men hvor også bl.a. Povl Bagge, Afzelius og Georg Nørregaard var virksomme).

Om end studiet endnu næppe var absolut brødløst, ansås det dog fordelagtigt tidligt i studiet at skaffe sig kontakter udadtil, og som ældre student blev HJ medarbejder på Hans Jensens stænderhistorie til den formidable timeløn af 2 (to) kr. Sammen med et legat muliggjorde dette en rejse til Folkeforbundet i Geneve; og det virker næsten, som om den senere livsbane som arkivar med betydelige internationale kontakter blev afstukket allerede her.

Også den gang gik de første kandidatår (1930-34) med diverse fagligt og især indtægtsgivende arbejde; thi akademikerarbejdslederskasser var tiden helt fremmed (når ikke mindst anmelderen af en senere årgang i aktivt organisationsarbejde gang på gang kom på kollisionskurs med den ældre generation om mål, midler og måske især stil, mødtes vi så at sige altid med en utrolig forståelse for, at noget skulle der gøres for de unge arbejdsløse kandidater).

Fra 1934 til 1977 virkede HJ i arkivvæsenet, og med fast stilling og kontakter til såvel Politiken som det gamle Institut for Historie og Samfundsøkonomi blev ikke blot ægteskab, men også bilkøb muligt.

Her oprulles et omfattende persongalleri, lige fra det korte ophold i Kr. Erslevs entre til den nye generation af arkivarer. Gang på gang mærker man, at forfatteren har træning fra DBL; vi får facts, gerne morsomt og karakteriserende, men så at sige altid uden brod; så vidt muligt huskes kun det positive. Og vi møder rækken af værker fra Trap, »Dansk Kultur«, og stribevis af fagtid-

skrifter, som dog ikke forhindrede en strøm af afhandlinger og bøger, organisationsarbejde oma.

Men det er ikke fordi HJ ønsker at skjule noget for sine læsere. Således har han afgjort mødt skuffelser i sit lange liv. Men som han selv siger, lå det ikke for ham »at stille sig op ved grædemuren«. Hvis en plan slog fejl, var der da nok af udfordringer, ikke mindst takket være den ekspansion inden for arkivvæsenet (både hvad angår personale og bygninger), som HJ selv var med til at gennemføre. Hvis faglige »indefærdse« holdt ham ude fra egne snævre områder, fik han til gengæld afløb for sin enorme virkelyst på andre felter (f.eks. den Letterstedtske forening, Nordisk Arkivnyt, den internationale arkivorganisation oma.). Foruden den umiddelbare fornøjelse ved at læse den livligt underholdende bog får læseren et ikke uvigtigt indtryk af den danske historiker- og arkivverdens dagligdag igennem godt halvhundred år.

Troels Dahlerup

Henning Grelle: *Under de røde faner – En historie om arbejderbevægelsen.* (Fremad, 1984). 216 s., 350 kr.

Denne bog er først og sidst et pragtværk, skabt for at fejre 75 års jubilæet for Arbejderbevægelsens bibliotek og arkiv. LO's forretningsudvalg har etableret det økonomiske grundlag for værket, og det har været noget med mange penge. Bogen bringer farvebilleder af omkring 200 faner og bannere, repræsentativt udvalgt blandt arbejderbevægelsens faner gennem tiderne. Man har tilgodeset alle sider af arbejderbevægelsen. Mest er der tale om faglige faner, men også bevægelsens politiske del er rigt repræsenteret, ligesom arbejderkulturens forskellige grene fra kolonihavebevægelse til sangforeninger.

Den første danske fane stammer fra 1872. Helt fremmed var fanen som symbol ikke for arbejderne, der kendte de tidligere lavsfaner. De nye faner var dog af en anden beskaffenhed med andre motiver og tekster og med rød som den dominerende farve. Farverne blå (først og fremmest til faglige faner), grøn, hvid og sort (til de grafiske fag) blev dog også brugt. De fleste faner blev fremstillet af mindre, selvstændige fanefabrikanter eller større flagfabrikker. Bedst kendt og mest produktiv var måske Carl Monrad, der begyndte sin virksomhed i Brødstrup og fra 1896 havde fanefabrik i København.

Fanerne har en rig billedverden. De faglige faner bringer især billeder af fagets værktøj eller af en arbejder i færd med at bruge dette værktøj eller maskine. Ellers er det mest to hænder i håndtryk, symboliserende solidaritet og sammenhold, eller en stiliseret kvindefigur, ofte symboliserende frihedsgudinden. Mange af fanerne har foruden angivelse af tilhørsforholdet også påmalet slagord og sentenser, f.eks. »Frihed, lighed og broderskab« og »Enighed gør stærk« i flere varianter. Men bogens sigte er en præsentation og fremvisning af de

smukke og spændende faner, ikke en egentlig analyse af motiver og tekst. Der vil således kunne rejses en række spørgsmål, som man ikke får svar på, f.eks. hvorfor netop tjenere og tobaksarbejdere bruger bikuben som symbol. Tjenerne i Sønderborg er dog mere pro-saiske og vandrer frem under ske, kniv og gaffel. Bogens tekst består mest, som det angives i undertitlen, af baggrundso-rientering om arbejderbevægelsens politiske og faglige udvikling.

Nogle faner er tegnet af kunstnere, f.eks. Socialdemokratisk Forbunds jubilæumsbanner fra 1896 af Thorvald Bindedbøll. Traditionen er fulgt op i de moderne faner, f.eks. Henry Heerups motiv til Renovationsarbejderne 1967 og reklametegneren Marc Bonnets kendte næve med rød rose, som Socialdemokratiet i Otterupkredsen har fra 1976. Fiks og moderne er maler Erik Winthers fane til Årtusmalerne fra 1978.

Som sagt i indledningen: bogen er først og fremmest et pragtværk med en solid og god baggrundstekst; den kunne måske godt have handlet lidt mere om selve fanerne.

Ib Gejl